

Явище Наднаціональності В Міжнародному Праві

Починаючи з середини ХХ століття в галузі права міжнародних організацій почало формуватись таке явище як «наднаціональність». В сучасній міжнародно-правовій літературі існує досить поширена думка, що більшість міжнародних органів та інших утворень наділені наднаціональними функціями та повноваженнями, а деякі міжнародні організації, як Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй, їх взагалі прийнято вважати в повній мірі еталонами наднаціональних організацій. В чому ж суть «наднаціональності»?

Слід зазначити, що нормативно-закріпленої дефініції даного поняття немає. Щодо природи вищезгаданого явища висловлювалися різні, в тому числі і діаметрально протилежні позиції. Так, наприклад, К. А. Бекашев висловив точку зору про відсутність наднаціональної компетенції у міжнародних організацій і вказав, що: «Будь-яка міжнародна організація (навіть ООН) – всього лише вторинний суб'єкт міжнародного права і не може жодним чином конкурувати з державами, а тим більше управляти або командувати ними» [1, с. 43]. Так само вважає і Ю. М. Колосов. Наведені точки зору, які заперечують існування такого явища, як наднаціональність є не зовсім вірними, оскільки, як буде показано нижче, явище наднаціональності не тільки характерно для цілого переліку міжнародних організацій, а й знайшло своє закріплення в їх установчих актах.

У бік підтримки існування наднаціональності, як явища у праві міжнародних організацій висловлювались різні науковці. Зокрема, західними вченими були висловлені концепції про правову природу наднаціональності. Ф. Шарпф зазначав, що «наднаціональність» використовується для вирішення проблем, які держава не може вирішити самостійно, проводячи аналогію між наднаціональними міжнародними інститутами і демократичними урядами держав-членів [2, с. 68].

Пострадянськими вченими були також висловлені свої думки на рахунок цього явища. Визначення наднаціональності дане В. М. Шуміловим розглядається найбільш вірним та найбільш

широким з усіх і згідно з яким: «наднаціональність виступає як спосіб однакового регулювання певної галузі життя держав, що уклали між собою з цією метою відповідну угоду».

Однак, виходячи з вищевказаних думок з приводу підтримки чи навпаки заперечення існування міжнародних наднаціональних організацій, хотілось би не погодитись з жодною позицією, оскільки:

- абсолютно наднаціональних міжнародних організацій не існує, адже в деяких організаціях держава-член може за власним бажанням вийти з неї, також уповноважені органи організації мають лише невеликий об'єм розпорядчих прав, крім того, такі органи не можуть укладати міжнародні договори від імен певної держави-члена з іншою державою чи міжнародним утворенням;

- з іншого боку стверджувати про повну відсутність наднаціональності міжнародних організацій теж неправильно, оскільки на прикладі ЄС можна побачити, що у значній мірі елементи наднаціональності йому характерні. Більш того, з вступом в силу Маастрихтських угод ЄС передані повноваження в таких галузях як валютне, податкове, соціальне регулювання, зовнішня політика оборона. Таким чином, в багатьох сферах держави-учасники ЄС в тій чи іншій мірі добровільно втратили, а точніше «делегували» право на самостійне регулювання у цих сферах інституційним органам ЄС.

Провівши медіану між аргументами вище, хотілось би зазначити, що на сучасному етапі розвитку міжнародного права, інтеграційних процесів, глобалізації, міжнародних організацій, які носять абсолютний характер наднаціональних не існує. Велика кількість таких організацій є міжнародними з елементами наднаціональних повноважень і функцій. Наприклад, виключне право Ради Безпеки ООН приймати рішення про застосування примусових заходів з використанням збройних сил при відсутності такого права у держав, за виключенням права на самооборону; вже згаданий ЄС, якому делеговані повноваження від держав-членів та інші.

Отже, наднаціональність, з точки зору міжнародного права можна визначити як сукупність повноважень, якими держави наділяють визначений міжнародний орган для ціленаправленого регулювання їх взаємовідносин відповідно до компетенції держав-членів, навіть без їх згоди. Вона притаманна міжнародним орга-

нізаціям частково (лише під видом невеликого об'єму повноважень у деяких сферах). Існують тенденції для розвитку інтеграційних процесів та співпраці країн, утворення нових міжнародних організацій, але вони ніколи не зможуть набути статусу наднаціональних, лише максимально наближаться до цього, адже держави-члени таких організацій завжди будуть «тягнути ковдру на себе», бо вступаючи туди, вони переслідують первинно лише власні цілі і перспективи, а не добробут націй, народів і держав.

Джерела:

1. Бекашев К. А. К вопросу о наднациональности организаций. *Lex Russica Научные труды: Московской государственной юридической академии*. 2006. № 6. С. 43.
2. Мещерякова О. М. Понятие «наднациональность». *Вестник российского университета дружбы народов*. 2007. № 3. С. 68.

Науковий керівник – д.ю.н., професор Сурілова О. О.